YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

20 päivänä syyskuuta 2001 *

Asiassa C-453/99,

jonka Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Courage Ltd

vastaan

Bernard Crehan

ja

Bernard Crehan

vastaan

Courage Ltd ym.

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) ja muiden yhteisön oikeuden säännösten tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. Gulmann, M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja V. Skouris sekä tuomarit D. A. O. Edward, P. Jann, L. Sevón, F. Macken, N. Colneric, J. N. Cunha Rodrigues ja C. W. A. Timmermans,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Courage Ltd, edustajanaan N. Green, QC, jonka on valtuuttanut solicitor A. Molyneux,

— Bernard Crehan, edustajinaan D. Vaughan, QC, ja barrister M. Brealey, jotka on valtuuttanut solicitor R. Croft,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään J. E. Collins, avustajanaan K. Parker, QC,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään K. Rispal-Bellanger ja R. Loosli-Surrans,

— Italian hallitus, asiamiehenään U. Leanza,

— Ruotsin hallitus, asiamiehinään L. Nordling ja I. Simfors,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään K. Wiedner, avustajanaan barrister N. Khan,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Courage Ltd:n, edustajinaan N. Green ja barrister M. Gray, Crehanin, edustajinaan D. Vaughan ja M. Brealey, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehinään J. E. Collins ja K. Parker, ja komission, asiamiehinään K. Wiedner ja N. Khan, 6.2.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 22.3.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) on 16.7.1999 antamallaan määräyksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 30.11.1999, esittänyt EY 234 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) ja yhteisön oikeuden muiden säännösten tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat Courage Ltd (jäljempänä Courage) ja anniskelupaikkaa pitävä Bernard Crehan ja joka koskee oluttoimituksia, jotka viimeksi mainittu oli jättänyt maksamatta.

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

3 Vuonna 1990 Courage, panimo, jolla on 19 prosentin markkinaosuus oluen myynnistä Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja Grand Metropolitan (jäljempänä Grand Met), useita hotelli- ja ravintolakiinteistöjä omistava yhtiö, sopivat vuokraamiensa anniskelupaikkojen (jäljempänä pubit) yhdistämisestä. Niiden omistamat pubikiinteistöt siirrettiin Inntrepreneur Estates Ltd:hen (jäljempänä IEL), jonka Courage ja Grand Met omistavat kumpikin puoliksi. IEL:n ja Couragen tekemässä sopimuksessa edellytettiin, että kaikkien IEL:n vuokralleottajien oli ostettava oluensa yksinomaan Couragelta. Couragen piti toimittaa tilatut olutmäärät sillä hintaluettelonsa mukaisella hinnalla, jota sovellettiin IEL:ltä vuokrattuihin pubeihin.

4 IEL tekee vuokralleottajien kanssa vakioehtoisen vuokrasopimuksen. Mahdollinen vuokralleottaja ja IEL voivat neuvotella vuokran määrästä, mutta eivät yksinostovelvoitteesta tai muista sopimusehdoista.

5 Vuonna 1991 Crehan teki IEL:n kanssa kaksi 20 vuoden vuokrasopimusta, joihin sisältyi velvoite tehdä ostot Couragelta. Vuokraa voitiin tarkistaa viiden vuoden välein ja vain ylöspäin joko edeltävällä jaksolla saatuun vuokraan tai muiden sopimusehtojen perusteella vuokrasopimuksen jäljellä olevalta ajalta parhaaseen markkinoilta saatavaan vuokraan. Vuokralleottajan piti hankkia vähintään tietty vähimmäismäärä sopimuksessa mainittuja oluita ja IEL sitoutui varmistamaan sen, että Courage toimittaa vuokralleottajalle sopimuksessa mainitut oluet Couragen hinnastossa ilmoitetuin hinnoin.

6 Vuonna 1993 Courage, pääasian kantaja, nosti kanteen, jossa se vaati Crehanin, pääasian vastaajan, velvoittamista maksamaan 15 266 Englannin puntaa (GBP) maksamattomista oluttoimituksista. Crehan väitti, että kanne on perusteeton, koska ostovelvoite on EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen. Crehan nosti myös vastakanteen, jolla hän vaati vahingonkorvausta.

7 Crehan väitti, että Courage myi olutta pubinpitäjille, joita yksinostovelvoite ei koske, huomattavasti edullisemmilla hinnoilla kuin mitkä sisältyvät hinnastoon, jota sovelletaan niihin pubinpitäjiin, jotka ovat vuokranneet pubikiinteistön IEL:iltä ja joita yksinostovelvoite koskee. Crehan väitti, että tämä hinnanero johtaa yksinostovelvoitteen alaisten pubinpitäjien toiminnan kannattavuuden alenemiseen ja siihen, että niiden on pakko lopettaa toimintansa.

8 Courage, Grand Met ja niiden tytäryhtiöt ilmoittivat vuonna 1992 komissiolle pubien vuokraamiseen käyttämänsä vakiosopimusmallin. Vuonna 1993 komissio julkaisi 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204) 19 artiklan 3 kohdan nojalla tiedonannon, jossa se totesi aikovansa myöntää poikkeusluvan perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla.

9 Ilmoitus peruttiin lokakuussa 1997 sen jälkeen kun IEL oli ottanut käyttöön uuden vuokrasopimusmallin, joka myös ilmoitettiin komissiolle. Kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa ei ole kuitenkaan kyse tästä uudesta vuokrasopimusmallista, koska kanteet koskevat yksinostovelvoitteen täyttämistä vanhan vuokrasopimusmallin nojalla.

10 Court of Appeal on esittänyt ennakkoratkaisukysymykset yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavien seikkojen vuoksi.

11 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että Englannin oikeuden mukaan lainvastaisen sopimuksen osapuoli ei voi vaatia vahingonkorvausta toiselta osapuolelta. Tämän vuoksi Crehanin vahingonkorvausvaatimusta ei Englannin oikeuden mukaan tutkittaisi, vaikka Crehanin puolustuksekseen esittämä peruste, jonka mukaan hänen vuokrasopimuksensa on EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen, olisi pätevä.

12 Court of Appeal oli ennen ennakkoratkaisupyynnön esittämistä antamassaan tuomiossa ilman, että se olisi esittänyt tältä osin ennakkoratkaisukysymystä yhteisöjen tuomioistuimelle, katsonut, että EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan tavoitteena on suojata kolmansia, kilpailijoita ja kuluttajia, eikä lainvastaisen sopimuksen osapuolia. Viimeksi mainituthan ovat kilpailunrajoituksen toimeenpanijoita eivätkä sen uhreja.

13 Court of Appeal toteaa, että Yhdysvaltojen korkein oikeus on asiassa Perma Life Mufflers Inc. vastaan International Parts Corp. (392 U.S. 134 (1968)) antamassaan tuomiossa katsonut, että kilpailua rajoittavan sopimuksen osapuoli, joka on taloudellisesti heikommassa asemassa, voi esittää vahingonkorvausvaatimuksen sopimuksen toista osapuolta vastaan.

14 Court of Appeal pohtii näin ollen, onko se, että Englannin oikeuden mukaan tämän tuomion 6 kohdassa mainittuja Crehanin vaatimuksia ei tutkita, yhteisön oikeuden mukaista.

15 Court of Appeal toteaa, että jos yhteisön oikeudessa myönnettäisiin kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuolelle vastaava oikeussuoja kuin Yhdysvaltojen oikeudessa, prosessiautonomian periaatteen ja yhteisön oikeuden yhdenmukaisen soveltamisen periaatteen välille voisi syntyä ristiriita.

16 Tässä tilanteessa Court of Appeal päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY 81 artiklaa (aiempi 85 artikla) tulkittava siten, että pubin vuokraamista koskevan ja yksinostovelvoitteen sisältävän lainvastaisen sopimuksen osapuoli voi vedota tähän EY 81 artiklaan tuomioistuimissa saadakseen oikeussuojaa (relief) sopimuksen toiseen osapuoleen nähden?

2) Jos vastaus kysymykseen 1 on myöntävä, onko oikeussuojaa (relief) vaativa osapuoli oikeutettu saamaan korvauksen vahingosta, jonka väitetään aiheutuvan siitä, että tämä on sitoutunut 81 artiklan vastaisen sopimuksen ehtoon?

3) Onko kansallisen oikeuden säännöstä, jonka mukaan tuomioistuinten ei pidä antaa henkilön vedota ja/tai tukeutua omaan lainvastaiseen toimintaansa välttämättömänä välivaiheena vahingonkorvauksen saamiseksi, pidettävä yhteisön oikeuden mukaisena?

4) Jos vastaus kysymykseen 3 on, että tällainen säännös voi tietyissä olosuhteissa olla yhteisön oikeuden vastainen, mitä seikkoja kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon?"

Ennakkoratkaisukysymysten arviointi

17 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyrkii ensimmäisellä, toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, selvittämään, voiko EY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetun kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli vedota tämän määräyksen rikkomiseen kansallisessa tuomioistuimessa saadakseen oikeussuojaa (relief) sopimuksen toiseen osapuoleen nähden ja erityisesti saadakseen korvauksen vahingosta, jonka hän väittää aiheutuvan siitä, että häntä sitoo 85 artiklan vastainen sopimusehto, ja näin ollen onko jäsenvaltion oikeussääntö, jonka mukaan henkilöllä ei ole oikeutta tukeutua omaan lainvastaiseen toimintaansa vahingonkorvauksen saamiseksi, yhteisön oikeuden vastainen.

18 Jos tällainen jäsenvaltion oikeussääntö on yhteisön oikeuden vastainen, kansallinen tuomioistuin pyrkii neljännellä kysymyksellään selvittämään, mitkä seikat on otettava huomioon, kun arvioidaan sitä, voidaanko tällainen vahingonkorvausvaatimus hyväksyä.

19 On ensinnäkin muistettava, että perustamissopimuksella on perustettu oma oikeusjärjestys, joka on sisällytetty jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksiin ja jota kansallisten tuomioistuinten on sovellettava ja jonka oikeussubjekteja ovat sekä jäsenvaltiot että niiden kansalaiset, joille yhteisön oikeudella perustetaan velvoitteiden lisäksi oikeuksia, joista tulee osa heidän oikeudellista asemaansa; nämä oikeudet voivat syntyä siten, että ne nimenomaisesti annetaan perustamissopimuksessa, mutta myös siten, että ne johtuvat perustamissopimuksessa yksityisille, jäsenvaltioille ja yhteisön toimielimille asetetuista, tarkasti määritellyistä velvoitteista (ks. asia 26/62, Van Gend & Loos, tuomio 5.2.1963, Kok. 1963, s. 1, 23; Kok. Ep. I, s. 161; asia 6/64, Costa, tuomio 15.7.1964, Kok. 1964, s. 1141, 1158—1160; Kok. Ep. I, s. 211 ja yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., tuomio 19.11.1991, Kok. 1991, s. I-5357, 31 kohta; Kok. Ep. XI, s. 467).

20 Toiseksi EY:n perustamissopimuksen 85 artikla on EY:n perustamissopimuksen 3 artiklan g alakohdan mukaan (josta on muutettuna tullut EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohta) perustavanlaatuinen määräys, joka on välttämätön yhteisölle annettujen tehtävien täyttämiseksi ja erityisesti sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi (ks. asia C-126/97, Eco Swiss, tuomio 1.6.1999, Kok. 1999, s. I-3055, 36 kohta).

21 Tämän määräyksen merkityksen vuoksi EY:n perustamissopimuksen laatijat ovat nimenomaisesti määränneet 85 artiklan 2 kohdassa, että tässä artiklassa kielletyt sopimukset ja päätökset ovat mitättömiä (ks. em asia Eco Swiss, tuomion 36 kohta).

22 Tämä mitättömyys, johon kuka tahansa voi vedota, sitoo tuomioistuinta, kun 85 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset täyttyvät ja kun kyseinen sopimus on sellainen, ettei sille voida myöntää perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeusta (viimeksi mainitun seikan osalta ks. asia 10/69, Portelange, tuomio 9.7.1969, Kok. 1969, s. 309, 10 kohta). Koska 85 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu mitättömyys on luonteeltaan ehdotonta, tämän määräyksen nojalla mitättömällä sopimuksella ei ole vaikutusta sopimuksen osapuolten välisissä suhteissa eikä siihen voida vedota kolmansiin osapuoliin nähden (ks. asia 22/71, Béguelin, tuomio 25.11.1971, Kok. 1971, s. 949, 29 kohta). Lisäksi mitättömyys koskee kyseessä olevan sopimuksen tai päätöksen kaikkia vaikutuksia, niin menneitä tai tuleviakin (ks. asia 48/72, Brasserie de Haecht, tuomio 6.2.1973, Kok. 1973, s. 77, 26 kohta; Kok. Ep. II, s. 65).

23 Kolmanneksi on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, että EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta ja 86 artikla (josta on tullut EY 82 artikla) kiellot tuottavat välittömiä oikeusvaikutuksia yksityisten oikeussubjektien välisissä suhteissa ja niillä perustetaan välittömästi yksityisten oikeussubjektien hyväksi oikeuksia, joita kansallisten tuomioistuinten on suo-

jeltava (ks. asia 127/73, BRT ja SABAM, tuomio 30.1.1974, Kok. 1974, s. 51, 16 kohta, ns. BRT I -tuomio; Kok. Ep. II, s. 201, ja asia C-282/95 P, Guérin automobiles v. komissio, tuomio 18.3.1997, Kok. 1997, s. I-1503, 39 kohta).

24 Edellä esitetystä seuraa, että yksityisillä oikeussubjekteilla on oikeus vedota tuomioistuimessa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen myös silloin, kun ne ovat tässä määräyksessä tarkoitetun kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuolia.

25 Mahdollisuudesta vaatia korvausta vahingosta, joka on aiheutunut kilpailua rajoittavasta tai vääristävästä sopimuksesta tai menettelytavasta, on todettava aluksi, että kuten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, kansallisten tuomioistuinten, joiden tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa yhteisön oikeussääntöjä, on varmistettava, että nämä oikeussäännöt saavat täysimääräisesti aikaan vaikutuksensa, ja suojeltava niitä oikeuksia, joita niissä annetaan yksityisille (ks. erityisesti asia 106/77, Simmenthal, tuomio 9.3.1978, Kok. 1978, s. 629, 16 kohta; Kok. Ep. IV, s. 73 ja asia C-213/89, Factortame ym., tuomio 19.6.1990, Kok. 1990, s. I-2433, 19 kohta; Kok. Ep. X, s. 453).

26 Perustamissopimuksen 85 artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti tämän määräyksen 1 kohdassa esitetyn kiellon tehokas vaikutus vaarantuisivat, jos kaikki henkilöt eivät voisi vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka on aiheutunut kilpailua rajoittavasta tai vääristävästä sopimuksesta tai menettelytavasta.

27 Tällainen oikeus vahvistaa yhteisön kilpailusääntöjen operatiivista luonnetta ja tekee kilpailua rajoittavien tai vääristävien, usein peiteltyjen sopimusten tai menettelytapojen käytöstä vähemmän houkuttelevaa. Tältä osin kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevat vahingonkorvauskanteet edistävät huomattavasti toimivan kilpailun ylläpitämistä yhteisössä.

28 Tämän vuoksi ei voida ennakolta kieltää kilpailusääntöjen vastaiseksi todettavan sopimuksen osapuolta nostamasta tällaista kannetta.

29 Koska yhteisö ei ole kuitenkaan antanut tätä kysymystä koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä voidaan määrittää toimivaltaiset tuomioistuimet ja antaa menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuteen perustuvat oikeussubjektien oikeudet; edellytyksenä tältä osin on kuitenkin se, että nämä menettelysäännöt eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. asia C-261/95, Palmisani, tuomio 10.7.1997, Kok. 1997, s. I-4025, 27 kohta).

30 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on aikaisemmin todennut, ettei yhteisön oikeudessa kielletä kansallisia tuomioistuimia valvomasta sitä, ettei yhteisön oikeusjärjestyksessä taattujen oikeuksien suojaaminen johtaisi siihen, että oikeudenhaltijat saisivat perusteetonta etua (ks. mm. asia 238/78, Ireks-Arkady v. neuvosto ja komissio, tuomio 4.10.1979, Kok. 1979, s. 2955, 14 kohta; Kok. Ep. IV, s. 621; asia 68/79, Just, tuomio 27.2.1980, Kok. 1980, s. 501, 26 kohta; Kok. Ep. V, s. 31 ja yhdistetyt asiat C-441/98 ja C-442/98, Michaïlidis, tuomio 21.9.2000, Kok. 2000, s. I-7145, 31 kohta).

31 Yhteisön oikeudessa ei myöskään kielletä sitä, että jäsenvaltion oikeuden mukaan sopimuksen osapuolella, jolla on todettu olleen merkittävä vastuu kilpailun vääristämisestä, ei ole oikeutta saada vahingonkorvausta sopimuksen toiselta osapuolelta, kunhan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan (ks. em. asia Palmisani, tuomion 27 kohta). Useimmissa jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä tunnustetun periaatteen mukaan, jota yhteisöjen tuomioistuin on jo soveltanut (ks. asia 39/72, komissio v. Italia, tuomio 7.2.1973, Kok. 1973, s. 101, 10 kohta; Kok. Ep. II, s. 75), oikeussubjekti ei voi hyötyä omasta toiminnastaan, joka todetaan lainvastaiseksi.

32 Tältä osin seikoista, jotka toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen on otettava arvioinnissaan huomioon, on mainittava osapuolten taloudellinen ja oikeudellinen tilanne sekä, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus perustellusti toteaa, sopimuksen osapuolten neuvotteluvoima ja menettelytavat.

33 Kyseisen tuomioistuimen on tutkittava erityisesti, oliko sopimuksen osapuoli, joka väittää kärsineensä vahinkoa kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen tekemisen vuoksi, huomattavasti heikommassa asemassa sopimuksen toiseen osapuoleen nähden siten, että tämän osapuolen vapaus neuvotella kyseisen sopimuksen ehdoista ja mahdollisuus välttää vahinko tai rajoittaa sitä käyttämällä ajoissa kaikkia hänen käytettävissään olleita oikeussuojakeinoja oli huomattavan kyseenalainen tai olematon.

34 Komissio ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus viittaavat yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 23/67, Brasserie de Haecht, 12.12.1967 antamaan tuomioon (Kok. 1967, s. 525, 537) ja asiassa C-234/89, Delimitis, 28.2.1991 antamaan tuomioon (Kok. 1991, s. I-935, 14—26 kohta; Kok. Ep. XI, s. 77) ja nostavat perustellusti esiin tilanteen, jossa sopimus todetaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaiseksi pelkästään sillä perusteella, että se kuuluu sellaisten samankaltaisten sopimusten verkostoon, jotka kumulatiivisesti vaikuttavat kilpailuun. Tällaisessa tilanteessa verkoston haltijan sopimuskumppanilla ei voi olla merkittävää vastuuta 85 artiklan rikkomisesta erityisesti, kun verkoston haltija on tosiasiassa sanellut sopimuksen ehdot.

35 Toisin kuin Courage väittää, vastuun laajuuden arvioiminen eri osapuolten osalta erilaiseksi ei ole vastoin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisen kannalta ei ole juurikaan merkitystä sillä, ovatko sopimuksen osapuolet taloudellisen asemansa ja funktionsa suhteen tasavertaisessa asemassa vai eivät (ks. esim. yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok. 1966,

s. 429, 493; Kok. Ep. I, s. 275). Tämä oikeuskäytäntö koskee näet perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisedellytyksiä, kun taas yhteisöjen tuomioistuimelle käsiteltävänä olevassa asiassa esitetyt kysymykset liittyvät tiettyihin tämän määräyksen rikkomisesta johtuviin yksityisoikeudellisiin seurauksiin.

36 Kaiken edellä esitetyn perusteella kysymyksiin on vastattava seuraavasti:

— Perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetulla tavalla kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli voi vedota tämän määräyksen rikkomiseen saadakseen oikeussuojaa (relief) sopimuksen toiseen osapuoleen nähden;

— jäsenvaltion oikeussääntö, jonka mukaan perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetulla tavalla kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli ei voi vaatia kyseisen sopimuksen täyttämisestä aiheutuneen vahingon korvaamista pelkästään siksi, että vaatimuksen esittäjä on sopimuksen osapuoli, on perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen;

— jäsenvaltion oikeussääntö, jonka mukaan kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli ei voi tukeutua omaan lainvastaiseen toimintaansa vahingonkorvauksen saamiseksi, kun on osoitettu, että tällä osapuolella on merkittävä vastuu kilpailun vääristämisestä, ei ole yhteisön oikeuden vastainen.

Oikeudenkäyntikulut

37 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan, Ranskan, Italian ja Ruotsin hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Court of Appealin (England & Wales) (Civil Division) 16.7.1999 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **EY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa (josta on tullut EY 81 artikla) tarkoitetulla tavalla kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli voi vedota tämän määräyksen rikkomiseen saadakseen oikeussuojaa (relief) sopimuksen toiseen osapuoleen nähden.**

2) Jäsenvaltion oikeussääntö, jonka mukaan perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetulla tavalla kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli ei voi vaatia kyseisen sopimuksen täyttämisestä aiheutuneen vahingon korvaamista pelkästään siksi, että vaatimuksen esittäjä on sopimuksen osapuoli, on perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen.

3) Jäsenvaltion oikeussääntö, jonka mukaan kilpailua rajoittavan tai vääristävän sopimuksen osapuoli ei voi tukeutua omaan lainvastaiseen toimintaansa vahingonkorvauksen saamiseksi, kun on osoitettu, että tällä osapuolella on merkittävä vastuu kilpailun vääristämisestä, ei ole yhteisön oikeuden vastainen.

Rodríguez Iglesias Gulmann Wathelet

Skouris Edward Jann

Sevón Macken Colneric

Cunha Rodrigues Timmermans

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä syyskuuta 2001.

R. Grass

kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias

presidentti